1 **כְּדֵרֵךְ שֶׁפָּרַט לְךָ בְּנָזִיר** פרט אחר הכלל בפסוק 'מֵחֲרָצָנִים וְעַד זָג'.
2 מקשה הגמרא: **וּלְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה דְּקָא מוֹקִים לְהַאי** –
3 שמעמיד פסוק זה 'מֵחֲרָצָנִים וְעַד זָג' לדרשה אחרת, **לוֹמַר שֶׁנָּזִיר**
4 **אֵינוֹ חַיָּיב** באכילת חרצנים וזגים **עַד שֶׁיֹּאכַל שְׁנֵי חֲרָצָנִים וְזָג**,
5 כמבואר במשנתינו, **פָּרָטָא מָנָא לֵיהּ** – כיצד ידרוש כאן בנזיר פרט
6 וכלל ופרט, הלא הפרט האחרון אינו מיותר לדרשה זו, כיון שהוא
7 נצרך ללמד שאינו חייב עד שיאכל שני חרצנים וזג אחד.
8 מתרצת הגמרא: שאכן רבי אלעזר בן עזריה **סָבַר לָהּ כְּרַבִּי**
9 **אֶלְעָזָר דְּדָרֵישׁ מִיעֵט וְרִיבָּה** – שדורש פסוקים אלו במיעוט וריבוי
10 בלבד ולא בפרט וכלל ופרט, ולכן סובר שלא מרבים מהפסוק רק
11 דבר שהוא כעין הפרט, אלא יש לרבות הכל וחייב אף על עלים
12 ולולבים, וכמו כן יסבור רבי אלעזר בן עזריה. **וְאִי בָּעֵית אֵימָא** –
13 ואם תרצה תאמר תירוץ נוסף, שרבי אלעזר בן עזריה סובר **כְּרַבָּנָן**
14 שמהפסוק 'מחרצנים ועד זג' לומדים פרט אחרון, ומפסוק זה
15 דורשים שני דינים, האחד, דורשים בפרט וכלל ופרט שאינו חייב
16 אלא על אכילת פרי או פסולת פרי ולומדים שבמקום שיש רק
17 פרט וכלל אנו מרבים הכל, והשני, שאינו חייב באכילת חרצן וזג
18 עד שיאכל שני חרצנים וזג, **דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ** – שאם תעלה על
19 דעתך לומר, שהפסוק בא להשמיענו רק **כִּדְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן**
20 **עֲזַרְיָה** שאינו חייב עד שיאכל שני חרצנים וזג, **לֵיכְתְּבֵיהּ רַחֲמָנָא**
21 **לְהַאי** 'מֵחֲרָצָנִים וְעַד זָג' **גַּבֵּי פְּרָטֵי** – היתה צריכה התורה לכתוב
22 פסוק זה 'מחרצנים ועד זג' עם שאר הפרטים שנכתבו קודם הכלל,
23 **וּלְמַאי הִלְכְתָא כַּתְּבֵיהּ פָּתַר כְּלָל** – ואיזו הלכה באה התורה
24 להשמיענו בזה שכתבה פסוק זה אחרי הכלל, **שְׁמַע מִינָּהּ** – אלא
25 ודאי שבא הפסוק גם להשמיענו את הלימוד של רבנן, **לְמִידַּיְינֵיהּ**
26 **בְּכְלָל וּפְרָט** – שיש לדון כאן פרט וכלל ופרט, ואינו חייב אלא על
27 דבר שהוא כעין הפרט, דהיינו פרי או פסולת פרי. שואלת הגמרא:
28 **וְאֵימָא כּוּלֵּיהּ לְהָכִי הוּא דְּאָתָא** – אולי נאמר שהפסוק בא
29 להשמיענו רק את הדין שחייב רק על מה שהוא כעין הפרט, ומנין
30 לרבי אלעזר בן עזריה שהפסוק מלמדנו גם שאין הנזיר חייב עד
31 שיאכל שני חרצנים וזג.
32 משיבה הגמרא: **אִם כֵּן לְכְתּוֹב אוֹ** (שני) 'חֲרָצָנִים (**אוֹ שני**) [וְ]זָגִים'
33 בלשון רבים, **אוֹ** 'חֲרָצָן וְזָג' בלשון יחיד, **לְמַאי הִלְכְתָא כָּתַב רַחֲמָנָא**
34 'מֵחֲרָצָנִים וְעַד זָג' – איזו הלכה באה התורה להשמיענו בזה
35 שכתבה 'חרצנים' בלשון רבים ו'זג' בלשון יחיד, **שְׁמַע מִינָּהּ**
36 שהתורה רוצה להשמיענו שיש לדרוש בפסוק זה שתי דרשות,
37 **לְמִידְרַשׁ בֵּיהּ כְּלָל וּפְרָט**, כלומר 'פרט וכלל ופרט' שאינו חייב אלא
38 על דברים שהם כעין הפרט, **וְאִיכָּא נַמֵּי לְמִידְרַשׁ בֵּיהּ** – ויש לדרוש
39 מפסוק זה גם שאינו חייב **עַד שֶׁיֹּאכַל שְׁנֵי חֲרָצָנִים וְזָג**. מקשה
40 הגמרא: **וְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּדָרֵישׁ** [–שדורש] **'מִיעֵט וְרִיבָּה'** בלבד, וסובר
41 שהפרט האחרון בא לומר את דינו של רבי אלעזר בן עזריה, מידה
42 זו של **פָּרָט וּכְלָל וּפָרָט מָנָא לֵיהּ** – מנין לו.
43 מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, נַפְקָא לֵיהּ מֵהַאי קְרָא** – הוא לומד

44 אותה מהפסוק (שמות כב ט), 'וְכִי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ חֲמוֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ
45 שֶׂה וְכָל בְּהֵמָה לִשְׁמֹר', ודורש רבי אלעזר בר, **'(וְ)כִי יִתֵּן אִישׁ אֶל**
46 **רֵעֵהוּ חֲמוֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה'** הרי **פָּרָט**, שבאלו אם מסרם לשומר
47 יש בהם דיני שמירה, **'וְכָל'** (בהמה) הרי **כְּלָל**, שבכל דבר שמסר לו
48 יש דיני שמירה, ושוב שכשכתבה התורה **'[בְּהֵמָה] לִשְׁמֹר'**, **חָזַר**
49 הכתוב **וּפָרַט, פָּרַט וּכְלָל וּפָרַט, אִי אַתָּה דָּן** לרבות **אֶלָּא** דברים
50 שהם **כְּעֵין הַפָּרָט**, וכיון שהפרט הראשון דהיינו חמור שור ושה
51 והפרט האחרון דהיינו בהמה הם דבר המיטלטל וגופו ממון, יש
52 לרבות שיש דין שמירה רק בדבר המיטלטל וגופו ממון, אבל בדבר
53 שאינו מיטלטל כגון קרקעות או בדבר שאין גופו ממון כגון
54 שטרות, אין דין שמירה, ומכאן רבי אלעזר דורש את מידת 'פרט
55 וכלל ופרט'. **רָבָא אָמַר, נַפְקָא לֵיהּ** – מצינו שרבי אלעזר
56 דורש את מידת 'פרט וכלל ופרט' גם **מֵהַאי קְרָא** – מפסוק זה,
57 שנכתב לגבי קרבן עולה מהצאן (ויקרא א י), 'וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן
58 **הַכְּשָׂבִים** אוֹ **מִן הָעִזִּים לְעֹלָה**', ודורש רבי אלעזר כך, **'וְאִם מִן'** הרי
59 **פָּרַט**, משום שמשמע דווקא 'מן' הצאן ולא 'כל' הצאן, ולכן יש
60 למעט בהמות שהן בנות יותר משנה וכן בהמות בעלות מום,
61 **וכשכתבה התורה אחר כך 'הַצֹּאן'** הרי **כְּלָל**, משום שמשמע שכל
62 הצאן בכלל, ואפילו בנות יותר משנה, וכן בעלות מום, ולאחר מכן
63 כשכתבה התורה **'כְּבָשִׂים וְעִזִּים', חָזַר** הכתוב **וּפָרַט, פָּרַט וּכְלָל**
64 **וּפָרַט, אִי אַתָּה דָּן** לרבות **אֶלָּא** דברים שהם **כְּעֵין הַפָּרָט**, דהיינו
65 בהמות תמימות שרק מהם אפשר להביא עולה ואפילו שהן יותר
66 מבנות שנה. וגם בפסוק זה מבואר שרבי אלעזר דורש את מידת
67 'פרט וכלל ופרט'. הגמרא שואלת ממקום נוסף שאפשר
68 ללמוד ממנו את מידת 'פרט וכלל ופרט': **אָמַר לֵיהּ רַב יְהוּדָה**
69 **מִדְּיָיסְקַרְתָּא לְרָבָא, וְלֵילַף מִן חָדֵין קְרָא** – מדוע אין אתה לומד
70 מהפסוק שכתוב קודם הפסוק שממנו למדת, שנאמר (ויקרא א ב)
71 'דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'
72 מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם', ונדרוש כך,
73 **'מִן' הרי פָּרַט**, משום שמשמע שרק מחלק מן הבהמות אפשר
74 להביא קרבן ולא מכולן, ויש למעט חיה שבדרך כלל היא בכלל
75 בהמה, וכשכתבה התורה אחר כך **'הַבְּהֵמָה' הרי כְּלָל**, משום
76 שמשמע כל הבהמות וחיה בכלל בהמה, וכשחזרה התורה ואמרה
77 **'בָּקָר וְצֹאן', חָזַר** הכתוב **וּפָרַט**, משום שמשמע דווקא בקר וצאן,
78 וחיה אינה בכלל בקר וצאן, וכיון שיש כאן **פָּרַט וּכְלָל וּפָרַט, אִי**
79 **אַתָּה דָּן** לרבות **אֶלָּא** דברים שהם **כְּעֵין הַפָּרָט**, ואף שור הבר
80 שנמצא בין החיות ודומה להן קצת אפשר להביאו לקרבן, אבל
81 חיה אי אפשר להביאה לקרבן, ומדוע לא אמר רבא שרבי אלעזר
82 לומד מכאן שבכל מקום דורשים את מידת 'פרט וכלל ופרט'.
83 **אָמַר לֵיהּ** – השיב רבא לרב יהודה מדיסקרתא, **מִן הַאי לֵיכָּא**
84 **לְמִשְׁמַע מִינָּהּ** – מפסוק זה אי אפשר למעט חיה, משום **דְּאִי** נדרוש
85 **מֵהָתָם** – מפסוק זה, **הָווּ אָמְינָא** – הייתי אומר שכשהתורה כתבה
86 'הַבְּהֵמָה' ודאי שחיה בכללה,

אגרות קודש

ב"ה, אור ליו"ד תשרי, תש"כ
ברוקלין.

להגביר השלום, ולאחד ולקרב הלבבות של כאו"א זל"ז, ולהתחזק בבטחון - אשר **בודאי** הוא רק כמש"נ כי מנסה ה"א אתכם. וכשמבחינים שזהו רק נסיון - בטל **לגמרי** - ומתגלה פי' הפנימי דהנ"ל - מנסה (ומגביי) ה"א אתכם למע' מכל העלמות והסתרים עד כדי לדעת (ולהתקשר בקשר אמיץ וחזק מאוד) גילוי פב"פ (לקו"ת פ' ראה יט, ב ואילך) והטוב דלמעלה נעשה טוב נראה ונגלה למטה ג"כ הטוב לנו - בגו"ר גם יחד, שמחתנו (ל' רבים).

שהרי בכל התורה חַיָּה היא **בִּכְלַל בְּהֵמָה**, ואם כן כשאמרה התורה 'מן הבהמה' הרי זה כאילו אמרה 'מן הבהמה ומן החיה', והיה אפשר לומר ש'מן' בא למעט מקצת מן הבהמות או מקצת מן החיות, אבל אין לומר ש'מן' בא למעט את כל החיות.

אָמַר לֵיהּ רב יהודה מדיסקרתא לרבא, וכי אפשר לומר כאן שחַיָּה **בִּכְלַל בְּהֵמָה**, **הָא בְּתִיב** אחר כך פרט נוסף **'בָּקָר וָצֹאן'** שהם מיני בהמות, ואם כן הפרט האחרון ממעט חיות, ויש ללמוד את הפרט הראשון מהפרט האחרון, שכמו שהפרט האחרון ממעט חיות כך גם הפרט הראשון ממעט חיות, ואם כן ודאי שכשכתוב כאן 'בהמה' אין חיה בכללה, **וְהָוֶה** לֵיהּ [–והרי זה] כמו שאמרנו **פְּרָט וְכְלָל [וּפְרָט], וְאִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט**, ויש ללמוד מכאן שבכל מקום דורשים 'פרט וכלל ופרט'.

הגמרא דנה במידת פרט וכלל ופרט. מבררת הגמרא: **וּמְנָלָן דְּהָכִי הוּא** – מנין לנו שכך דורשים מידה זו, **דְּתַנְיָא** בברייתא, לגבי מי שהעלה מעות של מעשר שני לירושלים וקונה בהם מאכלים כדי לאכלם בירושלים, שהתורה אומרת (דברים יד כו) 'וְנָתַתָּ הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ', ומבארת הברייתא שיש לדרוש את פסוקי התורה כך, 'וְנָתַתָּ הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ' הרי כְּלָל, ומבואר שמותר לקנות בכסף זה כל מה שהוא **חפץ**, וכיון שיש כאן **כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל, אִי אַתָּה דָּן** לרבות **אֶלָּא** דברים שהם **כְּעֵין הַפְּרָט** שגם הם יהא דינם כמותו, אבל דברים שאינם דומים לפרט מתמעטים, **מָה הַפְּרָט הִמְפוֹרָשׁ** בתורה הוא **פְּרֵי מִפְּרֵי** – בקר וצאן הוולד שלהם יוצא מן האם, וכן הענבים והתמרים שמהם נעשים היין והשכר גדלים על ידי גרעיני פירות שנזרעים באדמה, **וְהוּא** גם **גִּידּוּלֵי קַרְקַע** – יין ושכר גדלים באדמה, ובקר וצאן מזונותיהם מן הקרקע, **אַף כָּל** דבר שהוא **פְּרֵי מִפְּרֵי וְגִידּוּלֵי קַרְקַע** גם אותו אפשר לקנות מכספי מעשר שני, לרבות עופות שהם פרי מפרי שנולדים מאמם וניזונים מן הקרקע, אבל אין לקנות ממעות מעשר שני דברים שאינם פרי מפרי בגון מים ומלח שלא נולדים מאמם, או דברים שאינם גידולי קרקע בגון דגים שאינם ניזונים מן הקרקע. ומבואר בברייתא שדורשים מידה זו של 'כלל ופרט וכלל' לרבות כל דבר שהוא כעין הפרט.

הגמרא דנה בכללי המידות. שואלת הגמרא: **מִכְּדִי** – מאחר שבכל מקום שיש **'כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל' כְּעֵין פְּרָטָא דַּיְינִינַן** – מרבים את כל מה שהוא כעין הפרט, אם כן קשה, **כְּלָלָא בַּתְרָא מַאי אַהֲנֵי** – מדוע צריכים את הכלל האחרון ומה הוא מועיל לנו, שהרי את מה שהוא כעין הפרט אנו מרבים מהכלל הראשון, ואת מה שאינו בעין הפרט אנו ממעטים מהפרט, והכלל האחרון מיותר. משיבה הגמרא: **אַהֲנֵי לְאוֹסופֵי כָּל דְּדָמֵי לֵיהּ** – הכלל האחרון מועיל, כיון שבלעדיו היה כאן רק כלל ופרט, והיינו לומדים שאין בכלל אלא מה שבפרט, אבל מה שהוא כעין הפרט לא היינו מרבים, ובא הכלל האחרון ללמדנו שאף את מה שהוא כעין הפרט אנו מרבים.

שואלת הגמרא: **וְתוּ** – עוד יש לשאול על מידה אחרת, שבכל מקום שיש **'פְּרָט וּכְלָל וּפְרָט' כְּעֵין הַפְּרָט דַּיְינִינַן** – מרבים את כל מה שהוא כעין הפרט, ואם כן קשה, **פְּרָטָא בַּתְרָאָה מַאי אַהֲנֵי** – מדוע צריכים היה הפרט האחרון ומה הוא מועיל לנו, שהרי את מה שאינו כעין הפרט אנו ממעטים מהפרט הראשון, ואת מה שהוא כעין הפרט אנו מרבים מהכלל, והפרט האחרון מיותר.

משיבה הגמרא: **אִי לָאו פְּרָטָא בַּתְרָאָה** – אילו לא היה נכתב הפרט האחרון, **הָוָה אָמִינָא נַעֲשֶׂה כְּלָל מוֹסִיף עַל הַפְּרָט** – היינו אומרים שהכלל מוסיף על הפרט, והיינו מרבים אף את מה שאינו כעין הפרט, ולכן נכתב הפרט האחרון למעט את מה שאינו כעין הפרט.

שואלת הגמרא: **וּמִכְּדִי** – מאחר שנתבאר בסוגייתנו, שבין כשיש תֵּרֵין כְּלָלֵי **וּפְרָטָא** – שני כללים ופרט אחד ודורשים במידת כלל ופרט וכלל, **וּבֵין** כשיש **תֵּרֵין פְּרָטֵי וּכְלָלָא** – שני פרטים וכלל אחד ודורשים במידת פרט וכלל ופרט, **(כללא) כְּעֵין פְּרָטָא דַּיְינִינַן** – מרבים רק דברים שהם כעין הפרט, אם כן קשה, **מַאי אִיכָּא בֵּינֵי וּבֵינֵי** – איזה חילוק יש בין שתי מידות אלו.

משיבה הגמרא: **אִיכָּא** – יש חילוק, **דְּאִילּוּ** כשיש **תַּרְתֵּין כְּלָלֵי וּפְרָטָא** – שני כללים ופרט אחד ודורשים כלל ופרט וכלל, **אִי אִיכָּא פְּרָטָא דְּדָמֵי לֵיהּ אֲפִילּוּ בְּחַד צַד** – אם יש פרט שדומה לפרט שנכתב בתורה אפילו רק בתכונה אחת, אף על פי שבשאר צדדיו אינו דומה לפרט, **מְרַבִּינַן** – מרבים את אותו הפרט, כיון שעל כל פנים הוא דומה לפרט הנכתב בתורה בצד אחד, אבל כשיש **תְּרֵי פְּרָטֵי וּכְלָלָא** – שני פרטים וכלל אחד ודורשים פרט וכלל ופרט, לא מרבים כל כך, ולכן רק **אִי אִיכָּא פְּרָטָא דְּדָמֵי** – אם יש פרט שדומה לפרט שנכתב בתורה **מִשְּׁנֵי צְדָדִין**, כלומר, שבשתי תכונות הוא דומה לפרט, **מְרַבִּינַן** – מרבים את אותו הפרט, אבל פרט שדומה לפרט הכתוב בתורה רק **בְּחַד צַד** – בצד אחד, **לֹא מְרַבִּינַן** – אין אנו מרבים אותו.

עוד שואלת הגמרא: **מִכְּדִי** – מאחר שידוע לנו, שלפי אלו שסוברים שיש לדרוש את התורה בכלל ופרט, בכל מקום שיש **פְּרָט וּכְלָל, נַעֲשֶׂה כְּלָל מוֹסִיף עַל הַפְּרָט וְאִיתְרַבֵּי כָּל מִילֵּי** – ומרבים את כל הדברים, וכן לפי אלו שסוברים שיש לדרוש את התורה במיעוט וריבוי, **וְהִכְתִיב מִיעֵט וְרִיבָּה, נַמִּי** – גם כן אומרים שהכתוב **רִיבָּה הַכֹּל וְאִיתְרַבֵּי כָּל מִילֵּי** – ומרבים את כל הדברים, אם כן קשה, **מַאי אִיכָּא** – מה החילוק בֵּין אלו שדורשים **מִיעֵט וְרִיבָּה** לְאלו שדורשים **פְּרָט וּכְלָל**.

משיבה הגמרא: **אִיכָּא** – יש חילוק, **דְּאִילּוּ** לפי הדורשים **פְּרָט וּכְלָל** יש לרבות הכל ממש, ולכן אם נדרוש את הפסוקים של נזיר בפרט וכלל, **מְרַבִּינַן** – נרבה שחייב **אֲפִילּוּ** על **עָלִין וְלוּלְבִין** של הגפן, **וְאילו** לפי הדורשים **מִיעֵט וְרִיבָּה**, אין לרבות הכל ממש, ולכן אם נדרוש את הפסוקים של נזיר במיעט וריבה, **עַל לוּלְבִין אִין** – [כן] חייב, ויש לרבות אותם מהדרשה כיון שהם רכים וראויים קצת לאכילה, אבל **עַל עָלִין לֹא** חייב, משום שלא מרבים ממש הכל ויש למעט עלים שהם קשים ואינם ראויים לאכילה כלל:

שנינו במשנתינו (לה:) שרבי עקיבא אומר 'אפילו שרה פיתו ביין ויש בה כדי לצרף בזית חייב'. והיינו שמלבד מה שנחלק רבי עקיבא על חכמים בענין השיעור המחייב בנזיר האם הוא בזית או ברביעית, נחלק עמם גם בדין 'היתר מצטרף לאיסור', שרבי עקיבא סובר שגם אם אין ביין בפני עצמו שיעור המחייבו מלקות, מצטרף הפת עמו להשלים לשיעור זה.

סוגייתנו דנה בדין היתר מצטרף לאיסור בנזיר ובכל איסורים שבתורה: **אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּכָל אִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה** הדין הוא **שֵׁאֵין הֶיתֵּר מִצְטָרֵף לְאִיסּוּר** – אין דבר המותר מצטרף עם דבר האסור כדי להשלים לשיעורו, כגון האוכל כחצי זית חֵלֶב ביחד עם כחצי זית בשר של היתר, אינו חייב מלקות, **חוּץ מֵאִיסּוּרֵי נָזִיר** שאם אכל כחצי זית ענבים וכחצי זית לחם בבת אחת חייב, **שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה** בפרשת נזיר (במדבר ו ג) 'וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה', ובא הכתוב לאסור לנזיר לאכול פת השרויה ביין, ועל כרחך מדובר כשאין ביין בפני עצמו כזית, שאם תאמר שמדובר כששרה פתו בכזית יין, לשם מה הוצרך הכתוב לאסור זאת, הלא הוא אסור מחמת היין שבו, אלא על כרחך מדובר שביין בפני עצמו אין שיעור, והפת משלימתו לשיעור, והשמיענו הכתוב שבאיסורי נזיר היתר מצטרף לאיסור.